

ਫੁਲ ਬੈਂਚ

ਜੀ.ਡੀ. ਖੋਸਲਾ, ਐਸ.ਐਸ. ਦੁਲਟ ਅਤੇ ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ, ਜੇ.ਜੇ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ

ਖੈਰਤੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਫਰਮ ਬਾਲਕ ਰਾਮ-ਮੇਹਰ ਚੰਦ, ਬਨਾਮ.,-ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1950 ਦੀ ਨਿਯਮਤ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 55।

ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ-ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ—ਕੀ ਕੋਈ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ—ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ—ਹੋਰ ਸਹਿ-ਪਾਵਰਸਰਾਂ—ਦਾ ਅਹੁਦਾ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੇਣਦਾਰੀ—ਕਰਤਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ—ਭਾਰਤੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ (1932 ਦਾ IX)—ਸੈਕਸ਼ਨ 4—ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ—ਕੀ ਭਾਈਵਾਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ—ਕਿਸੇ ਫਰਮ ਵਿਚ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ—ਦੂਜੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ—ਦੀ ਸਥਿਤੀ—ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ—ਕੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀ, ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕੇ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਤੀਜਾ L. ਬੀ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ, ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ, ਆਰ, ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਫਰਮ ਬੀ-ਆਰ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ 'ਤੇ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬੀ ਦੀ 12 ਮਈ, 1946 ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਰਮ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੇ, ਐਲ ਅਤੇ ਆਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਬੀ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਫਰਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕੇ ਅਤੇ ਐਲ ਜਵਾਬਦੇਹ ਸਨ। ਲੈਣਦਾਰਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਹਸਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਫਰਮ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰ

ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਟਾਈਪ ਕੀਤਾ :- ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਕੌਰ

ਭਾਈਵਾਲ ਵਜੋਂ ਦੇਣਦਾਰ ਸਨ। ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਹ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸਾਥੀ ਕਰਤਾ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਿਤੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਰੀਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮੌਤ ਅਤੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਲਾਭ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਹੀ। ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਹਸਤੀ ਨਾਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਰਤ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ। ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਸਾਂਝੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਸਾਂਝੀ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਣਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੈਂਬਰ, ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਹਿਭਾਗੀ ਵੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਵਿੱਚ ਦੇਣਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ

ਪਰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ। ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਲਗ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਥੋਪ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅੱਗੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ, 1932 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ, ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੇਣਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਵਜੋਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਕੱਲਾ ਕਰਤਾ ਹੀ ਸਾਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਸੀ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

1 ਅਕਤੂਬਰ, 1958 ਨੂੰ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਤ-ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਕੇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਜੀ.ਡੀ. ਖੋਸਲਾ, ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਐੱਸ.ਐੱਸ. ਦੁਲਟ, ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐੱਲ. ਗੋਸਾਈਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਨੇ 21 ਅਗਸਤ, 1959 ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨੁਕਤਿਆਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੇਸ ਨੂੰ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਕੇ.ਐਲ. ਗੋਸਾਈਂ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 22 ਅਕਤੂਬਰ, 1959 ਨੂੰ ਕੇਸ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਲਾਲ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਮਿਤੀ 5 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1950 ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫ਼ਰਮਾਨ ਤੋਂ ਬਕਾਇਦਾ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ, ਮੁਦਈ ਨੂੰ ਬਚਾਓ ਪੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ 16,422/5/3 ਰੁਪਏ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਚਾਓ ਪੱਖ 2 ਅਤੇ 3 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਂਝੀ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋਣਗੇ।

ਡੀ.ਆਰ. ਮਨਚੰਦਾ, ਅਤੇ ਜੀ.ਪੀ. ਜੈਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ।

ਸੀ. ਐਲ: ਅਗਰਵਾਲ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰਜੀਤ ਸੇਠੀ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ।

ਨਿਰਣਾ

ਜੀ.ਡੀ. ਖੋਸਲਾ, ਜੇ.—ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਦੋ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ: —

(1) ਜਿੱਥੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਯੂਨਿਟ ਵਜੋਂ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ

(2) ਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਵੇ?

ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਵੇਗਾ ਜੇਕਰ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਬਾਬੂ ਰਾਮ, ਉਸਦਾ ਪੁੱਤਰ ਕੁਲਦੀਪ ਚੰਦ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਭਤੀਜਾ ਖਰੋਤੀ ਰਾਮ

ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਨੇ ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਬਿੰਦਰਾ ਬਾਨ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕੀਤੀ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਬਿੰਦਰਾ ਬਾਨ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ੈਲੀ 'ਤੇ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਕੇਸ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਹਨ ਜਿਸ ਨੇ ਇਸ ਹਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

12 ਮਈ, 1946 ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਫਰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਕਰਜ਼ਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦੇ ਗਏ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਬਚਾਓ ਪੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ 12 ਮਈ, 1946 ਨੂੰ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਲਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਮੁਦਈ ਦੀ ਦਲੀਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀ ਵਜੋਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ, ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ; ਕਰਤਾ ਹੋਣ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹਿਭਾਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸਦਾ ਰੰਗ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ; ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਬਾਬੂ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਜਾਰੀ ਰਹੀ; ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ, ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਦਈ ਦੁਆਰਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ ਲਈ ਦੇਣਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਸਵਾਲਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜੇ ਗਏ ਸਨ।

ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਨੁਕਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਕੀ ਹੈ; ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 3(42) ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਅਤੇ

ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ? ਕਲਾਜ਼ (42) "ਵਿਅਕਤੀ" ਦੀ ਇੱਕ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ: -

"'ਵਿਅਕਤੀ' ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ, ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ।"

ਮੁਦਈ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਦਲੀਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ "ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਸਰੀਰ" ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸਲਈ, ਇਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਐਕਟ ਦਾ ਸੈਕਸ਼ਨ 4 'ਵਿਅਕਤੀਆਂ' ਵਿਚਕਾਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਫਰਮ ਜਾਂ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਪਣੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਕਰਤਾ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ। ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ।

ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਕਈ ਕੇਸਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਸ਼ੰਕਰ ਲਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਤੋਸ਼ਨ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (1), ਨਿਆਮਤੁੱਲਾ, ਜੇ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ-

"ਸ਼ਬਦ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ, ਸੈਕਸ਼ਨ 3(39) ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ 'ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਪਨੀ ਜਾਂ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ'। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੈਕਸ਼ਨ 182 ਅਤੇ ਕੰਟਰੈਕਟ ਐਕਟ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਮਝਦਾਰ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਨਿਆਮਤੁੱਲਾ, ਜੇ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ: -

"ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।"

ਮੇਅਰਸ, ਸੀ.ਜੇ., ਨੇ ਮੌਤੀ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਕੁੰਵਰ ਮੁਹੰਮਦ ਅਬਦੁਲ ਜਲੀਲ ਖਾਨ (1) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਵਿਅਕਤੀ" ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਢੁਕਵਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਰੇਗਾ, ਉਹ ਹੈ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ। ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ। "ਬੈਨੇਟ, ਜੇ., ਨੇ ਮਹਾਬੀਰ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਕ ਫਰਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਬਣਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਜੋਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਜਨਰਲ ਕਲਾਜ਼ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੇ ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਿਰਫ ਸੀਮਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਹਸਤੀ ਨਾਲੋਂ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦਾ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਸਾਂਝੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਧਾਰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੋਲ ਸੰਯੁਕਤ ਜਾਇਦਾਦ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਏਜੰਟ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ

ਤੱਕ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇਣਦਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਹ ਪਰਿਵਾਰਕ ਸੰਪੱਤੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਹੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ, ਬੇਸ਼ੱਕ, ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮੈਂਬਰ, ਇੱਕ ਬਾਲਗ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧਿਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਹਿਭਾਗੀ ਵੀ ਤਸ਼ੱਦਦ ਵਿੱਚ ਦੇਣਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ। ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਲਗ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਨਵਾਂ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨਹੀਂ ਥੋਪ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੇਨ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ, ਗਿਆਰੂਵੇਂ ਐਡੀਸ਼ਨ, ਪੈਰਾ 299 ਵਿਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ-

"ਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਸੁਈ ਜੈਨਰੀਸ ਹੈ; ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਅਤੇ ਏਜੰਟ ਜਾਂ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਟਰੱਸਟੀ ਅਤੇ *cestui que* ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਭਰੋਸੇਮੰਦ ਰਿਸ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਰੇ ਫਰਜ਼ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਟਰੱਸਟੀਆਂ 'ਤੇ ਲਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਧੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਪੈਸੇ ਦੀ ਧੋਖਾਧੜੀ ਅਤੇ ਗਲਤ ਰੂਪਾਂਤਰਣ, ਉਹ ਸਿਰਫ ਉਸ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਉਸ ਲਈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜੇਕਰ ਪੈਸੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੇਸਰਸ ਖੇਤਰ ਮੋਹਨ-ਸੰਨਿਆਸੀ ਚਰਨ ਸਾਧੂਖਾਨ ਬਨਾਮ ਐਕਸੈਸ ਪ੍ਰੋਫਿਟਸ ਟੈਕਸ (1) ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਅਣਵੰਡਿਆ ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਰਤੀ ਆਮਦਨ-ਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ 'ਵਿਅਕਤੀ' ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ।

ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਲੱਖਣ ਸਥਿਤੀ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ, ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਆਂਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਸੁਭਾਅ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਹਰ ਮੌਤ ਅਤੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ ਸਾਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਆਮਦਨ-ਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਲਾਭ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਭਾਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਵਾਲੀ ਐਕਟ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੇਣਦਾਰ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਉਸ ਮੁਨਾਫ਼ੇ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਉਹ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਵਜੋਂ ਹੱਕਦਾਰ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ, ਅਜਿਹੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਮਾਮਲੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਲਟ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਅਤੇ ਦੂਜਾ (1) ਹੈ, ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮੁੱਖ-ਨੋਟ ਕੁਝ ਗੁੰਮਰਾਹਕੁੰਨ ਹੈ। ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਡੀਡ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸ਼ਨ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਅਜਨਬੀ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੋ ਫਰਮਾਂ, ਗੰਗਾ ਰਾਮ-ਜਮਨਾ ਦਾਸ ਅਤੇ ਬਸ਼ੇਸ਼ਰ ਲਾਲ ਹਰ ਗੋਬਿੰਦ

ਵਿਚਕਾਰ ਸੀ। ਗੰਗਾ ਰਾਮ-ਜਮਨਾ ਦਾਸ ਫਰਮ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਸੀ, ਜੋ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੀ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਭੰਗ ਹੋ ਗਈ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਫਰਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਨਾਲ ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ; ਪਰ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ- ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਪਿਆਰੀ ਲਾਲ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਿਆਰੀ ਲਾਲ ਨੇ ਵੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਡੀਡ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਲਾਲ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਡੀਡ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਨਿਰਣਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦਾ ਵਾਰਸ ਪਿਆਰੀ ਲਾਲ, ਉਸ ਦੇ (ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ) ਮੌਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਪਿਆਰੀ ਲਾਲ ਇਸ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹਿੱਸਾ। ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ-

“ਪਰ ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੁੰਨਾ ਲਾਲ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਉਸ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਤਕਨੀਕੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਸੀ, ਇਹ ਖੁਦ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਭਾਈਵਾਲੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕੋਈ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ”

ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਹੁਕਮ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਜੁੜਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਰਾਇਣ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰੱਲੀ

ਬ੍ਰਦਰਜ਼ (1), ਇੱਕ ਹੋਰ ਕੇਸ ਸੀ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਮੁਦਈ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਇੱਕ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਖਰੈਤੀ ਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ, ਇਸ ਲਈ ਭੰਗ ਅਤੇ ਹੋਰ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਦੀ ਲਾਲ, ਜੇ., ਨੇ ਦੇਖਿਆ-

"ਇਸ ਲਈ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਨੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਰਿਹਾ।"

ਇਹ ਕੇਸ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਮੁਦਈ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਅਥਾਰਟੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਥਾਰਟੀ ਦਾ ਭਾਰ ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇੱਕ ਹੋਰ ਹੁਕਮ ਲਛਮਣ ਦਾਸ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (1) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਵੀ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੀ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਆਮਦਨ-ਕਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਹਵਾਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੂੰ ਸਰਵ ਵਿਆਪਕ ਉਪਯੋਗ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਕਰਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਸੀ: -

"ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਲਈ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ, ਇਸਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਦਲਦੀ ਹਸਤੀ, ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼, ਜੇਕਰ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਕਿਸੇ

ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਰਾਬਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਇਜ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਇਸ ਜਵਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ ਪਲ-ਪਲ ਅਤੇ ਅਸਥਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਤਾ ਦੀ ਏਜੰਸੀ ਦੁਆਰਾ, ਦੂਜਿਆਂ ਨਾਲ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਉੱਘੇ ਹਿੰਦੂ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਸੁਭਾਅ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ 'ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ' ਹੈ ਜੋ ਬੇੜੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਨਿਰੰਤਰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੈ- ਜੀ ਡੀ ਖੋਸਲਾ, ਜੇ. ਇਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਹ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਦੱਸ ਦਈਏ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਜਿਹੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ, ਇਹ ਪਿਛਲੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ, ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੁਆਰਾ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਇਕਾਈ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਰਿਲਾਇੰਸ ਨੂੰ ਊਧਵਜੀ ਆਨੰਦਜੀ ਲੱਢਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਬਾਪੂਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸ ਦਰਬਾਰ (1) ਵਿੱਚ ਚਾਗਲਾ, ਸੀ.ਜੇ. ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕੁਝ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਾਨਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ-

ਮਾਨਯੋਗ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਪਾਇਆ ਕਿ ਕਰਤਾ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਜੋਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਪਰ ਜਦੋਂ ਕਰਤਾ ਆਪਣੇ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਜੋਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਇਸ ਸੀਮਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਹੋਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਭਾਈਵਾਲ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਵਜੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗੀਦਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕਮਤ ਹਨ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਤਾ ਇਕੱਲਾ ਸਾਥੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਈ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਭਾਈਵਾਲੀ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਇਸਦਾ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਇੱਕ ਕਰਤਾ ਸੀ ਜੋ ਸਾਂਝੇ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੇਵਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਗੋਪਾਲ (1) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਇਹ ਕਨੂੰਈਆ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਫਰਮ ਦੇਵੀ ਦਿਆਲ-ਬ੍ਰਿਜ ਲਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ (2) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮੈਂਬਰ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਹ ਖੁਦ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਮਹਾਦੇਉਦਾਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਘੋਰੂਲਾਲ ਪਾਰੇਖ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (3) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਬੰਧਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਗਏ। ਇਹੀ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਈਆ ਅੰਮਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਸੇਲਵਰਮਨੁਜਾ ਨਾਯਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (4) ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਇੱਕ ਵਪਾਰਕ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ. ਬਿਲਕੁਲ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸੋਕਕਨਾਧਾ ਵੰਨੀਮੁੰਦਰ ਬਨਾਮ ਸੋਕਕਨਾਧਾ ਵੰਨੀਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (1), ਰਾਮਨਾਥਨ ਚੇਟੀ ਬਨਾਮ ਯੇਗੱਪਾ ਚੇਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ (2), ਅਤੇ ਏ.ਐਨ. ਚੋਕਲਿੰਗਮ ਚੇਟੀਆਰ ਬਨਾਮ ਕੇ.ਐਮ. ਐਸ. ਚਿੰਨਿਆ ਸਰਵਈ ਅਤੇ ਹੋਰ (3)। ਤੱਥ ਇਹ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਆਖਰੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਜੀ.ਡੀ. ਖੋਸਲਾ, ਜੇ. ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪਤਨੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੱਡੇ ਸਨ, ਪਰ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਬਾਲਗ ਸਨ। ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੁਝ ਦੇਣਦਾਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰੋਬਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਨਾਬਾਲਗ ਪੁੱਤਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਿਆਂ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਭੰਗ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਪੀ.ਕੇ.ਪੀ.ਐਸ. ਪਿਚੱਪਾ ਚੇਤਿਆਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਚੋਕਲਿੰਗਮ ਪਿੱਲੈ ਅਤੇ ਹੋਰ (4), ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। . "ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਿਰਫ ਉਸਦੇ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਇਕਰਾਰਨਾਮੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ." ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਅਥਾਰਟੀ ਗ੍ਰਾਂਡੇ ਗੈਂਗ ਅਯਾ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਾਂਡੇ ਵੀ ਐਨਕਾਟਾਰਮਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ (5), ਆਰ.ਪੀ. ਮੁਕਰਜੀ, ਜੇ., ਨੇ ਐੱਸ.ਐੱਮ. ਲੀਲਾਬਤੀ ਰਾਣਾ ਬਨਾਮ ਲਲਿਤ ਮੋਹਨ ਡੇ ਅਤੇ ਹੋਰ (6), ਜੋ ਕਿ ਮੇਨ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 308 ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋ ਇੱਕ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਇਹ ਪੈਰਾ. ਖਰੈਤੀ ਰਾਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮੈਂਬਰ ਕਿਸੇ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦੇ ਇੱਕ ਮੈਂਬਰ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਣ 'ਤੇ,

ਪੂਰੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੁਆਰਾ ਪੁਨਰਗਠਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਮੁੱਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ, 12 ਵੇਂ ਸੰਸਕਰਣ ਦੇ ਪੈਰਾ 234 ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। "ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰ ਅਜਨਬੀ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲ ਵਜੋਂ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਪ-ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨਾ ਹੀ ਅਜਨਬੀ ਸਾਥੀ ਬਚੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਲਿਕ, ਸੀ.ਜੇ., ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ-ਰਾਮ ਨਿਵਾਸ ਨਾਨਪਾਰਾ ਬਨਾਮ ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ (1) ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਪ-ਭਾਗੀਦਾਰ ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਸ ਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਲਕਸ਼ਮਣ ਕੁਸ਼ਦਬਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਭੀਖਚੰਦ ਰਾਏਚੰਦ ਅਤੇ ਹੋਰ (2), ਅਤੇ ਖਾਰੀਦਾਰ ਕਪਰਾ ਕੰਪਨੀ, ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਦਯਾ ਕਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹੋਰ (3) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਨ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲਾ ਫਰਮ ਭਗਤ ਰਾਮ-ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਬਨਾਮ ਵਧੀਕ ਲਾਭ ਟੈਕਸ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਨਾਗਪੁਰ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (4) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨੇ ਰਿਧਪਾਲ ਅਤੇ ਗਜਾਧਰ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰ ਖਰੈਤੀ ਰਾਮ ਛੋਟੇਲਾਲ ਅਤੇ ਬੰਸੀਲਾਲ ਵੀ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਣ ਗਏ। ਫਰਮ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਰੱਖੀ ਗਈ-

“ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਅ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਚੰਦ ਆਦਿ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ

ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਫਰਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ”

ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰੀਖਣ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ: -

“ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, 1940 ਦੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਰਿਵਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਸੀ ਅਤੇ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕਰਤਾ ਵਜੋਂ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਛੋਟੇਲਾਲ ਅਤੇ ਬੰਸੀਲਾਲ ਦੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮਰੱਥਾ ਵਿੱਚ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਜਾਂ ਵੰਡੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਸਹਿਪਾਠੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਨਬੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਫਰਮ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਵੀ ਬਣ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਵੰਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਨੂੰ ਕੱਟ ਦੇਵੇਗਾ। ਸਹਿਭਾਗੀ ਸੰਪਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਸਹਿਭਾਗੀ ਅਤੇ ਸਹਿਭਾਗੀ ਦੋਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਇੱਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਵਾਦੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੀਮਤ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਨਾ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਨਕਮ-ਟੈਕਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੰਯੁਕਤ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇੱਕ

ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਜਿੱਥੇ ਅਜਨਬੀਆਂ ਨਾਲ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਕਰਤਾ ਹੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਪੂਰਾ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰ। ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਖੁਦ ਆਪਣੀ ਸਹਿ-ਸੰਪੱਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਨਿੱਜੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਦੇਣਦਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਦੇਣਦਾਰ ਹਨ। ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਭੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ। ਉਹ ਸਾਂਝੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਏਜੰਟ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਂਝੇਦਾਰੀ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਅਜੀਬ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਤਾਜ਼ਾ ਫੈਸਲਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਟਨਰਸ਼ਿਪ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਸ ਦੇ ਅਤੇ ਅਜਨਬੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਬੰਧ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਕਰਤਾ ਹੀ ਭਾਈਵਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪੂਰਾ ਪਰਿਵਾਰ। ਇੱਕ ਸਾਥੀ ਦੀ ਮੌਤ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਮੈਂਬਰ, ਇਸ ਲਈ, ਉਹ ਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਰਜ਼ੇ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਪਹਿਲੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਨਾਂਹ-ਪੱਖੀ ਧਾਰਨਾ ਵਿੱਚ ਦੇਵਾਂਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਭਾਈਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਭਾਈਵਾਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਦੂਜੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਮੇਰਾ ਜਵਾਬ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਰਨ 'ਤੇ ਭਾਈਵਾਲੀ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਿਰਾਤੀ ਰਾਮ ਕੇਸ ਹੁਣ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਕੋਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦੁਲਟ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਗੋਸਾਈਨ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ

ਬੀ.ਆਰ.ਟੀ.

ਡਿਸਕਲੈਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾ ਕੇਵਲ ਮੁੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਦਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।